

СУДОВА ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА НА ЗАХИСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Олександр Олександрович СИРОТА,

*завідувач відділу товарознавчих та
гемологічних досліджень Миколаївського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України*

Об'єктами злочину у сучасному житті найчастіше стає комп'ютерна техніка, особливо ноутбуки. Комп'ютерна техніка приваблює злодіїв своєю компактністю та відносно великою вартістю. У більшості своєму комп'ютерна техніка не має ліцензійних програм, але у тих випадках коли на комп'ютері встановлені, наприклад, ліцензійна оперативна системи Windows, антивірусна програма, або інші програми, слідчими не береться вказане до уваги та призначається судова товарознавча експертиза лише щодо вартості комп'ютеру. Таким чином, поза увагою залишається викрадена інтелектуальна власність, яка є нематеріальним активом власника. Іноді навіть розмір матеріальної шкоди від нематеріальних втрат перевищує матеріальні. Так, наприклад, був викрадений бюджетний ноутбук на якому встановлені ліцензійні програми Windows+Office та антивірусна програма AVAST. Вартість вказаних програм складає приблизно 3-4 тис. грн., ноутбуку від 2,5 тис. грн. Як бачимо, вплив інтелектуальної власності на загальну вартість комп'ютерної техніки суттєвий. Вказане можливо застосувати лише для тих ліцензійних програм,

які встановлені на даний комп'ютер, мають відповідну підтверджуючу документацію, та при умові, що дані програмні продукти не можливо застосувати на інших комп'ютерах.

Розглянемо, які ліцензії використовуються на програмних продуктах.

У роздрібних магазинах можливо побачити такі три варіанти поставки Windows:

1. OEM – Original Equipment Manufacturer, дослівно «оригінальний виробник обладнання». Ця ліцензія призначена для збирачів машин.

2. FPP – Full Packaged Product. Дослівний переклад «повністю упакований продукт», або в просторіччі – коробка.

3. ESD – Electronic Software Distribution, ліцензії, які постачають за допомогою електронних каналів зв'язку.

OEM – це найдешевша ліцензія. Зазвичай ви навіть не знаєте, що придбали цю ліцензію, тому що вона йде в складі вже зібраного ПК, в передбаченому вигляді. При цьому, та організація, яка збирала машину, зобов'язана приклеїти сертифікат справжності на корпусі комп'ютера. Користувач не має права встановлювати цей вид ліцензії, оскільки це порушення угоди Microsoft.

Ще один нюанс, який потрібно пам'ятати, так це те, що копію операційної системи з OEM ліцензією не можна переносити на інший комп'ютер. Тобто якщо ви вирішили викинути що прийшла в непридатність машину, доведеться разом з нею викидати і OEM ліцензію Microsoft Windows.

Щоб підтвердити, що ліцензія була встановлена законно, потрібно мати сертифікат справжності на системному блоці, активацію за допомогою коду і, в разі юридичних осіб, бухгалтерські документи.

FPP ліцензія Microsoft Windows. Тут все простіше. FPP ліцензія, вона ж коробка, не має таких обмежень як OEM, але, відповідно, і коштує дорожче.

Купуючи коробку Microsoft Windows, ви отримуєте в комплекті:

- красиву упаковку;
- інструкцію;
- диск / флешку;
- код активації.

FPP не прив'язана до комп'ютера, тому ви вільні розпоряджатися їй як хочете – подарувати, продати або перевстановити на нову машину. Але, як ви розумієте, десь є підступ – це ціна. Цей вид ліцензії коштує порядком більше і OEM і ESD. Ще один нюанс: для підтвердження ліцензійної чистоти, вам доведеться зберігати цю коробку.

Електронна ESD ліцензія Microsoft Windows по функціоналу і можливостям нічим не поступається FPP, але варто відчутно нижче. В цілому, причини прості і прозаїчні: немає витрат на упаковки, диски та інше, на транспортні, логістичні витрати і таке інше.

Оскільки транспортом для ESD служить електронна пошта – немає необхідності чекати доставку. Після оплати, ви моментально отримуєте код активації. В цьому випадку ліцензійна чистота підтверджується листом з ключем, тим, що ви успішно активували Windows, і, в разі підприємств, бухгалтерськими документами (як і в першому випадку).

Підводячи підсумки, встановлювати вартість операційної системи необхідно лише у випадку ліцензії OEM. Всі інші ліцензії можливо використати на інших комп'ютерах.

Нематеріальний актив визнається активом, якщо його можна ідентифікувати (може бути виділений чи відокремлений від інших активів) та існує ймовірність отримання власником майбутніх економічних вигід, пов'язаних з його використанням, та/або якщо він має потенціал корисності і його вартість може бути достовірна визначена.

Бухгалтерський облік нематеріальних активів ведеться щодо кожного об'єкта за такими групами:

- авторські та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо);
- права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо);
- право на знаки для товарів і послуг (товарні знаки, торгові марки, фірмові найменування тощо);
- право користування майном (право користування земельною ділянкою відповідно до земельного законодавства, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо);
- право на об'єкти промислової власності (право на винаходи, розробки, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, захист від недобросовісної конкуренції тощо);
- інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, право на використання економічних та інших привілеїв тощо).

Нас буде цікавити саме 1 група, так як саме ця група нематеріальних активів може бути викрадена разом з комп'ютерною технікою.

Вимогами наказу Міністерства фінансів України від 23 січня 2015 року № 11 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору» встановлено строк корисного використання відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як 2 роки. Слід звернути увагу, що ліцензії на програми можуть бути і на 1 рік, і на 20 місяців, але законодавець все одне встановив строк корисного використання не менше 2 років.

Ліквідаційна вартість об'єкта нематеріальних активів прирівнюється до нуля. Об'єкти нематеріальних активів з невизначеним строком корисного використання (експлуатації) не амортизуються, а і відповідно не мають зносу, крім морального, визначити який для програмного забезпечення важко.

Таким чином, визначити вартість нематеріальних активів для комп'ютерної техніки можливо із застосуванням вимог наказу Міністерства фінансів України від 23 січня 2015 року № 11 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору».